

SLOVENSKI POLITIČNI IZSELJENCI V ARGENTINI

Povzetek. *Prispevek obravnava problematiko organiziranosti slovenske politične emigracije v Argentini. Po vojni je tja prišlo do 7.000 njenih pripadnikov, in sicer iz begunskih taborišč v Avstriji oziroma Italiji. Skupnost je centralizirano organizirana, izredno kompaktna, pripadnost pa vzdržuje s pomočjo vzdrževanja ideoloških postulatov, ki vzdržujejo močan emocionalni naboj v skupnosti in občutek pripadnosti njenih članov. To je dosegla z izrazito zaprtostjo pred predvsem političnimi vplivi iz domovine ter z zaprtostjo pred asimilacijskimi vplivi dominantne družbe. Ima organizirano versko, gospodarsko, kulturno in politično življenje ter šolstvo. Njena identiteta temelji na mitu o izgnanstvu iz domovine zaradi katoliške vere in nasprotovanja idejam »komunistične revolucije« in begu pred množičnimi pogoji tik po II. svetovni vojni ter na mitu o vrnitvi v domovino po razpadu socialističnega političnega sistema. Z realizacijo slednjega se je ta mit zamažal, SPE pa se je morala lotiti preoblikovanja svoje identitete in se začela odpirati.*

Ključni pojmi: *Slovenska politična emigracija, Argentina, Slovenija, Katoliška cerkev, Slovenska kulturna akcija, poveljni poboji, mit o vrnitvi, enklava, identiteta.*

Uvod

Izseljevanje Slovencev je bilo zelo izrazito predvsem konec prejšnjega stoletja in sredi dvajsetih let tega stoletja – šlo je predvsem za ekonomske vzroke izseljevanja. Čeprav so takratni izseljenci prihajali v nove dežele večinoma neorganizirano, so se kljub razmeroma nizki izobrazbeni stopnji kmalu začeli združevati v društva. Ta so imela predvsem vlogo ohranjanja narodnostne identitete, pa tudi vlogo posrednika pri organiziranju samopomoči oziroma premagovanju ekonomskih težav posameznih članov posamezne skupnosti.¹ Čeprav nekoliko manj številni, pa je na zgodovino slovenskega izseljevanja v tujino poseben pečat

* Zvone Žigon, dipl. novinar, mladi raziskovalec na ISI ZRC SAZU.

¹ Seveda je tudi primorsko izseljenstvo deloma politično, saj je večina emigrirala ne le zaradi ekonomskih interesov, ampak tudi zaradi pritiskov fašizma, velikokrat celo predvsem

udaril povojni val političnih izseljencev. Ti so iz domovine ušli ob koncu druge svetovne vojne v strahu pred novo, »komunistično«² oblastjo, saj so sami – večinoma katoliki – tej ideologiji močno nasprotovali, predvsem pa so se bali maščevanja zaradi sodelovanja domobranske vojske z okupatorjevo. Za razliko od dotedanjih izseljenskih skupnosti je ta val prinesel s seboj nov model organiziranja in tudi pojmovanja in vrednotenja slovenstva, predvsem pa ga je zaznamovala izrazito politična naravnost.

Tovrstna izseljenska skupnost je prišla najbolj do izraza na severovzhodu ZDA, v Avstraliji in v Argentini. Predvsem slovenski politični izseljenci v Argentini so »zasloveli« po svoji trdni organiziranosti, ki je skoraj pol stoletja kljubovala tako vplivom asimilacije kot poskusom »komunistične« oblasti iz domovine, da bi prodrla v njen krog. Ta skupnost predstavlja svojevrsten fenomen celo med podobno organiziranimi skupnostmi političnih emigrantov drugih dežel, predvsem zaradi svoje majhnosti in izrazite versko-nacionalne ideologiziranosti.³

Zapis temelji predvsem na primarnih in sekundarnih pisnih virih ter na v antropologiji uveljavljeni metodi »opazovanja z udeležbo«.⁴ Tovrstno razisko-

zaradi tega. Ta (večinski) del slovenskega izseljenstva bi gotovo zaslužil temeljitejšo obravnavo, kar pa v enem članku ni izvedljivo.

² V besedilu so z narekovaji zaznamovane oznache, ki jih za politični sistem v domovini uporablja SPE – slovenska politična emigracija. So emocionalno obarvane, vendar jih namenoma puščam v besedilu, saj same najbolj izrazito kažejo na ideološko-čustveno motiviranost te skupnosti. »Socialistično, enostrankarsko, samoupravno« itd. je skoraj vedno zreducirano na »komunistično«.

³ Argentina je zelo odprta multikulturalna država z izrazito etnično pluralno naravnano politiko do narodnostnih skupnosti. Te se lahko svobodno razvijajo in uveljavljajo. tevilne večje skupnosti, kot so judovska, ukrajinska, japonska, nemška, arabska itd. imajo svoje velike ustanove, celo univerze in znanstvene inštitute (Ukrajinska univerza, Goethejev inštitut – oboje v Buenos Airesu). So pa bistveno bolj odprte, manj kompaktne, zato se npr. jezik izgublja precej hitreje kot pri slovenskih političnih emigrantih. To velja še posebej če gledamo na razmerja v populaciji posamezne skupnosti – žal so tovrstni empirični podatki (število pripadnikov posameznih narodnosti in odstotek tistih, ki še govorijo materni jezik itd.) težko dosegljivi, pa tudi izjemno zahtevni za statistično obdelavo.

⁴ V Argentini, predvsem med pripadniki slovenske politične emigracije, sem bil od oktobra 1990 do marca 1991. Pripomniti velja, da takratno »opazovanje z udeležbo« ni bilo dosledno sistematično, ampak pogosto prej intuitivno in ni imelo nič z »udbaškimi« metodami, kot bi utegnil pomisliti kdo od pripadnikov SPE. Besedilo se ukvarja predvsem z bližnjo preteklostjo in sedanjostjo, zlasti v zadnjem delu pa se dotika tudi še nedokončanih procesov oblikovanja novih vzorcev. V zadnjih letih se je namreč tako v slovenski skupnosti v Argentini kot v Sloveniji marsikaj zgodilo, prišlo je do korenitih sprememb v slovenskem političnem in širšem družbenem življenju, s tem povezane pa so tudi spremembe v krogih slovenske politične emigracije. Ker je problematika političnega izseljenstva v slovenskem prostoru kot izrazito subjektivna tema še vedno zelo vroča in predmet številnih močno čustveno obarvanih iracionalnih političnih zaostrovanj med politično levico in desnico, se izogibam vzrokom izselitve in aktualni problematiki odnosov med Matico in to skupnostjo, saj je bilo oboje doslej deležno prav toliko različnih interpretacij, kolikor je bilo njihovih avtorjev. Osredotočam se na politično organiziranost te skupnosti in se pri tem skušam izogniti pozitivnemu ali negativnemu vrednotenju ter kot raziskovalec ostati zunaj problema.

vanje – ki niti ni metoda, ampak prej raziskovalski pristop – omogoča približanje ciljni sredini na človeški ravni, saj so pogovori karseda neformalni in improvizirani, čeprav temeljijo na določenem cilju. Na tako delo se je mogoče zanašati predvsem pri subtilnejših temah, kjer sogovorniki svoja občutja težko spravijo v »predalčke« oziroma jih neposredno izrazijo. Njihovo obnašanje tako ni narejeno. Najpogostejša je oblika nestrukturiranega ali polstrukturiranega intervjuja z deloma pripravljenimi vprašanji, ki pa se lahko sproti preoblikujejo, odvisno od poteka pogovora. (Russel 1991, 148–152)

Prvi del zajema predvsem razlago ključnih pojmov, prepleteno z zgodovinskimi podatki. Jedro razprave je poglavje o SPE v luči politične antropologije z analizo vzorcev političnega obnašanja znotraj skupnosti in tudi v odnosu do zunanjega okolja, h kateremu prištevam argentinsko družbo in Slovenijo. Vsebinsko temeljijo na močni protikomunistični ideologiji, povezani s katoliško vero in izrazitim domoljubjem, strukturno pa na trdni hierarhiji in samonadzoru.

Razprava čedalje pogosteje prehaja od črpanja iz pisnih virov k lastnim opažanjem in sklepanjem ter se nadaljuje v analizo sedanjih mikroprocesov in sprememb v vzorcih identitete in (političnega) obnašanja te skupnosti.

Izseljevanje

Temeljitejše razumevanje problematike omogoča razlaga pojma »migracije«. Gre za fizično gibanje posameznika ali skupine v geografskem prostoru, ki povzroči relativno trajno spremembo prebivališča – zapustitev prebivališča v izvorni emigrantski družbi in pridobitev novega v imigrantski družbi – za določen čas ali za stalno. (Klinar 1976, 16, 17)

Migracije pomenijo vstop v novo družbo, v nov splet odnosov, pogojenih z drugačnimi normami, potrebami, vrednotami i.t.d. kot so jih bili priseljenci vaje- ni v svoji primarni družbi.

Slovenci so se v svet izseljevali že od 15. stoletja dalje. Prvi večji val pa beležimo v 19. stoletju, ko se zaradi demografske eksplozije in splošne revščine močno poveča izseljevanje iz vse Evrope. Od leta 1880 do prve svetovne vojne se je na tuje izselilo okoli 280.000 Slovencev, večinoma v ZDA, pa tudi v Vestfalijo in Porenje, Egipt, Avstrijo ter na vzhod, od Hrvaške do južne Rusije. (Drnovšek 1991, 16)⁵

Drugi večji val se je sprožil med leti 1925 in 1935 v času širitve fašizma v Italiji, v tem času pa je svet zajela tudi velika gospodarska kriza. Izseljevali so se predvsem Primorci, pa tudi Prekmurci. Iz različnih virov lahko povzamemo, da je bilo tik pred drugo svetovno samo v Argentini okoli 25.000 Slovencev.

V kontekstu razprave nas najbolj zanima tretji val izseljevanja iz Slovenije –

⁵ Pripomnim naj, da je številka lahko precej približna, saj je glede na nedržavnost Slovencev vse do nastanka povojne Jugoslavije izjemno težko ugotavljati, s katerimi narodi oziroma državami, ki so trenutno vladale, so se identificirali Slovenci pri popisih.

izselitev »nasprotnikov komunizma« oziroma domobrancev in njihovih družin. Ob koncu druge svetovne vojne so zbežali večinoma v Avstrijo, od tam pa so jih oblasti izselile večinoma v ZDA, Avstralijo in Argentino, kamor je po vojni, do leta 1949, prišla velika in razmeroma strnjena skupina okoli 6–7.000 Slovencev.

Oblikovanje slovenske politične emigracije v Argentini

Velika skupina političnih izseljencev je v Argentini naletela na odprtost države, saj je ta potrebovala delovno silo; prišleki iz daljne Slovenije so bili v tem primeru zelo dobrodošli, saj je bilo med njimi veliko mladih, izobraženih, predvsem pa delovno sposobnih in zagnanih ljudi. Z delovnostjo in iznajdljivostjo, predvsem pa zaradi velike stopnje medsebojnega sodelovanja, so si gmotno hitro opomogli. Razliko med kulturama, predvsem v delovnih navadah, so ob pomoči močne motivacije znali obrniti sebi v prid. Ker so bili od trenutka pobega iz domovine v strnjeni skupini, so že v begunskih taboriščih v Avstriji in Italiji organizirali bogoslužje, šolanje, pevske zборе in druge dejavnosti. Na podoben način so nadaljevali tudi v novi družbi.⁶ (Vivod 1991, 76)

Prvi člani politične emigracije so prišli v Argentino leta 1947, večja skupina leta 1950, še 200 družinskih članov pa leta 1954. Večina je ostala v okolici Buenos Airesa, del pa se je naselil v Mendози, Barilochah, Tucumanu, Mar del Plati itd.

Leta 1948 so ustanovili Društvo Slovencev, ki se je kasneje preimenovalo v Zedinjeno Slovenijo. Ta organizacija predstavlja veliko večino »novih« naseljenecv in argentinska država jo je hitro priznala. Predsednik Zedinjene Slovenije vodi Medorganizacijski svet, ki skrbi za usklajeno delovanje 29 organizacij, v katere je včlanjeno 3.000 do 4.000 ljudi. Najprej so se zbirali pri nedeljskih mašah, hitro so začeli z osnovnošolskim tečajem, kmalu pa so tudi zgradili 7 krajevnih domov v različnih delih mesta z gosteje naseljenimi rojaki ter dva doma v notranjosti dežele, v Mendози in Barilochah.

Posebno pozornost je ta skupnost namenila organiziranju šolstva, s čimer je, kot je zapisano, začela že v begunskih taboriščih, v Argentini pa se je proces nadaljeval. Organizirana je vzgoja predšolskih otrok, med katerimi nekateri do vstopa v argentinsko osnovno šolo sploh ne govorijo špansko. Leta 1991 je sobotne osnovne šole obiskovalo 450 otrok tretje generacije (vnuki prvotnih izseljencev), poučevalo pa jih je 60 učiteljic in učiteljev, večinoma tudi že rojenih v Argentini. Tri sobotne srednješolske tečaje (v Buenos Airesu, Mendози in Barilochah) je obiskovalo 150 dijakov, poučevalo pa jih je 20 profesorjev. Pred leti je obstajal celo Slovenski oddelek na Ukrajinski univerzi v Buenos Airesu.

⁶ Besedilo je deloma povzeto po razpravi Tineta Vivoda, objavljeni v Gradivu otvoritvenega zasedanja Svetovnega slovenskega kongresa v Ljubljani, junija 1991. Takrat so se prvič po drugi svetovni vojni javno srečali predstavniki različnih političnih usmeritev v slovenskem izseljenstvu.

Zedinjena Slovenija izdaja tednik Svobodna Slovenija v nakladi nekaj čez 1.000 izvodov.

Največji prireditvi sta Slovenski dan in junijska spominska proslava ob poboju žrtev komunizma. (Vivod 1991, 76,77)

Centrala in pisarne Zedinjene Slovenije so v Slovenski hiši, velikem domu v središču Buenos Airesa, kjer je tudi slovenska cerkev Marije Pomagaj.

»Dušno pastirstvo« izdaja tednik Oznanilo in mesečnik Duhovno življenje, ta je leta 1993 praznoval 70-letnico izhajanja, pomembna pa je tudi založba Svobodna Slovenija, ki poleg zbornikov in koledarjev izdaja tednik z istim imenom. Najprej je bila poluradno glasilo tamkajšnje SLS, leta 1990 pa je prešla v roke Zedinjene Slovenije. (Švent 1994, 76)

Politične organizacije Slovencev v Argentini so podružnica Slovenskih krščanskih demokratov (prej Slovenska ljudska stranka), Dekliška in Fantovska organizacija s svojim glasilom Mladinska vez.

Izjemno pomembna in tudi v Sloveniji znana in v zadnjih letih tudi priznana je Slovenska kulturna akcija, ki obstaja že 42 let. Izdaja svoje glasilo Glas SKA, revijo Meddobje, v njeni založbi pa je izšlo že več kot 150 samostojnih knjižnih enot, všteti zvezke revije Meddobje in štiri knjige znanstveno-kulturnega zbornika Vrednote. (Rot 1992, 211) Ob ustanovitvi je imela pet odsekov: filozofski oddelek, leposlovje, glasba, likovna umetnost in gledališče. Zelo razvita je pevska kultura, saj je iz vrst slovenskih političnih izseljencev oziroma njihovih potomcev prišlo veliko izvrstnih, tudi mednarodno uveljavljenih solistov in glasbenih strokovnjakov.⁷

Skupnost je organizirana tudi na gospodarski osnovi, glavna gospodarska organizacija pa je kreditna zadruga Sloga, ki šteje okoli 2.000 članov.

Članom skupnosti sta na voljo domova za ostarele in počitniški dom v hribih okrog Cordobe.

SPE v luči politične antropologije

Omenil sem že nekatera opažanja, povezana z odnosi znotraj obravnavane skupine, v luči politične antropologije pa naj se dotaknem še nekaterih.

Voditelji SPE niso, posebno pri drugi in tretji generaciji, imeli kakšne posebne karizmatične moči, kar je bilo v času mojega bivanja v Argentini še opazno pri nekaterih načeloma manj razgledanih članih te skupnosti.⁸ Še največjo stopnjo

⁷ Navedem naj le nekatere najbolj uveljavljene umetnike, kot so vokalni solisti Marko, Bernarda in Veronika Fink, Marko Bajuk, Edo kulj, Janez Vasle . . .), izjemno kakovost je tudi med nastopom v Sloveniji leta 1991 pokazal pevski zbor Gallus.

⁸ Margaret Lantis v članku Two Important Roles in Organizations and Communities (revija Human Organization, 1987) našteva več tipov voditeljev glede na njihov značaj, način delovanja ali vlogo in jih poimenuje z »revolucionarji«, »asketi«, »agitatorji«, »političnimi teoretiki«, »paranoičnimi diktatorji«, »managerji« itd. Voditelje SPE bi po moji izkušnji verjetno spravila v predal »političnih teoretikov«, saj so pri svojem delu kljub velikemu čustvenemu naboju, ki ga vsebuje ta skupnost, izrazito racionalni, umirjeni in celo korektni do na podoben

»nezemskosti«, resnici na ljubo pa tudi pristne priljubljenosti zaradi svojih človeških lastnosti, uživajo nekateri predstavniki Cerkve.⁹ Zaradi velike vloge vere in Cerkve bi nemara tej skupnosti pogojno lahko pripisali celo vzdevek »mini-teokratična skupnost«, v kateri si vera in ideologija podajata roki – pri tem nimam v mislih človeških odnosov, položaja posameznikov itd., ampak predvsem subjektivno paradigmatično raven.

Kljub nekaterim različnim gledanjem znotraj skupnosti je stopnja politične enotnosti razmeroma zelo velika, v razmerju do zunanjega sveta je večina teh nasprotij pozabljena v imenu (obstoja) skupnosti.

Tako kot pri vsaki družbeni skupnosti je tudi pri SPE močna vloga obredja, s pomočjo katerega le-ta ohranja samo sebe, svojo identiteto in namen. V našem primeru so to čustveno obarvane proslave – komemoracije v spomin na pobite domobranci in njihove sorodnike, maše s precej podobnim političnim in čustvenim nabojem, pa tudi vse druge prireditve, na katerih vladajo bolj ali manj nenapisana pravila dogajanja. To (politično) obredje ne služi toliko utrjevanju, »sakralizaciji« vodilnih, ampak utrjevanju, skorajda mitiziranju same zgodbe o mučeniškem poboju po vojni in eksodusu ter o končni moralni zmagi. Nedotakljivost voditeljev, značilno za centralizirane državne skupnosti, v tem primeru zamenjuje subjektivna, mistificirana podoba idealne Slovenije in z njo povezane vrednote tradicionalne slovenske katoliške družine.¹⁰

Ob tem naj omenim, da v času svojega bivanja med SPE nisem neposredno občutil izrazite borbe za oblast ali notranjih konfrontacij v političnem vrhu, čutil pa sem negotovost ob menjavanju političnega sistema v domovini in s tem majanju štirideset let utrjevane identitete političnega mučeništva. S tem ko je zunanji sovražnik (komunizem) izgubil svojo vlogo spodbujanja notranje trdnosti skupnosti, je SPE izgubila svoj cilj (»premaganje komunizma«), saj se je ta objektivno realiziral. Sprememba je prišla skorajda prehitro, zato je bilo v skupnosti čutiti nejasnost vizije njene prihodnosti.

Med političnimi izseljenci v Argentini je čutiti veliko dovzetnost za politične simbole, kar bi sicer lahko pripisali tudi drugim skupinam slovenskih povojnih izseljencev. Zelo so občutljivi na simbol rdeče zvezde. Ta je bila v času slovenskega plebiscita zanje izjemno moteča; v oči pa jih bodejo tudi imena ulic,

način izraženih stališč z nasprotne strani. »Množica« od njih pričakuje sprotno potrjevanje pravilnosti njihove življenjske odločitve oziroma gojenje njihove narodnostne, verske in politične identitete.

⁹ Spominjam se npr. nenarejeno prijaznega srečanja s pokojnim prelatom Alojzijem Starcem. Čeprav so bili gostje iz Slovenije leta 1990 še razmeroma redki in deležni velike pozornosti – čutiti je bilo tudi latentno nezaupanje, je bil kot voditelj slovenskih duhovnikov v Argentini do mene odprt in pošten, čeprav previden. Kot predstavnik Cerkve, nosilec enega od stebrov identitete SPE – katoliške vere, je v vseh srečanjih užival velik ugled, ki pa si ga je prislužil tudi kot zelo razumevaljoča, pa tudi načelna osebnost.

¹⁰ Dr. Stane Južnič bi tako stanje nemara primerjal s »kultom krize« oziroma kulturnim rastafarizmom, o katerem piše v članku *Sakralizacija in ritualizacija oblasti* (Južnič 1987). Rastafarizem je mit o vrnitvi v obljubljeno deželo, imenovan po etiopskem cesarju Ras Tafariju ali Haile Salasiju.

spomeniki in vse, kar spominja na zmago »komunistične revolucije« in z njo v povezavi partizanske vojske. To, da nekatera imena niso izginila s prihodom demokracije, je zanje jasno znamenje, da demokracije še ni in da stara oblast ni vrgla puške v koruzo. Sami so od prihoda dalje ohranili slovensko tribarvnico brez zvezde in himno *Naprej, zastava slave*, vse dokler nista bili uradno potrjeni Zdravica in nova zastava s stiliziranim grbom.¹¹

Omembe vredna je tudi nekoliko bolj latentna simbolika poročanja med slovenskimi fanti in dekleti – morda naključno, morda pa tudi ne, sem dobil občutek, da so poroke med sinovi pomembnejših družin, izhajajočih iz SPE, zbudile neprimerno več zadovoljstva, kot pa npr. poroka z nekom iz vrst »starih« Slovencev ali Argentincev.

Vplivov argentinske družbe na politično strukturo in delovanje SPE tako rekoč ni, deloma tudi zato, ker je argentinska Pri preučevanju organiziranosti slovenske politične emigracije v Argentini se vsiljuje primerjava z organiziranostjo države. Tu sicer ni sankcij, opaziti pa je moralno ovrednotenje pripadnosti, v čemer je določena razlika, še prej pa podobnost z državo: če se ne strinjaš, lahko greš v večinsko kulturo, vendar si pri tem moralno izobčen iz enklave ali vsaj zaznamovan.

a. Organiziranost in fenomen SPE

Za skupnost slovenske politične emigracije v Argentini lahko rečemo, da je izrazilo centralistično organizirana in deluje na temelju razmeroma strogo določene notranje hierarhije. Ta temelji predvsem na izobrazbi in politični spretnosti in trdnosti vrhov hierarhične lestvice, začrtani red pa vzdržuje z moralnim vrednotenjem in ne toliko s kakršnimi koli dejanskimi (fizičnimi) sankcijami, saj skupnost nima organov prisile. Tudi v slovenski sobotni šoli velja predvsem načelo moralne avtoritete. Če kdo ne obiskuje pouka ali se slabo uči, bo lahko kaznovan s slabšimi ocenami in deležen negativnih moralnih označb, saj veljata tako slovenstvo kot zvestoba katoliški veri za najvišji moralni dobrini. Tako je tudi neudeleževanje prireditvev v slovenskih domovih, ne-obiskovanje slovenskih maš itd. deležno predvsem neformalnega latentnega ali tudi odkritega nadzora s strani nosilcev delovanja skupnosti (duhovnikov, učiteljev, funkcionarjev), deloma pa tudi s strani vrstnikov in drugih članov.¹²

¹¹ Dodam naj vtis o veliki meri spoštovanja in lojalnosti do argentinske države in njenih simbolov. Bil sem priča proslavi, ki se je začela z dvigovanjem argentinske in slovenske zastave (brez zvezde) ter petjem obeh himn – za slovensko je veljala *Naprej, zastava slave*.

Obiskovalci iz vrst SPE takoj opazijo stare stenske fotografije, spomenike itd. iz časov SFRJ, katerih tudi v Sloveniji živenci nasprotniki »komunizma« morda nimajo za mar.

¹² Med bivanjem pri SPE sem bil priča številnim tovrstnim pogovorom in vzgoji, svojevrstni politični socializaciji v vzorne argentinske državljane, a obenem v katoličane in Slovence, v cerkvah, po družinah in v slovenskih ustanovah. Ozračje je bilo nekoliko bolj sproščeno v neformalnih skupinah mladostnikov, pripadnikov drugega ali celo že tretjega rodu slovenskih političnih izseljencev.

SPE je svojevrsten fenomen zato, ker so bili vsi pripadniki prve generacije priseljencev neposredno vpleteni v vzrok **izseljevanja: zaradi svojega verskega oziroma političnega prepričanja ali zgolj spleta okoliščin so bili prisiljeni zapustiti domove**. Celotna skupnost ima zato **izjemno močan naboje, vsak posameznik je čustveno, osebno vezan na njeno izrazito ideološko vsebino**, saj je dobesedno del nje.

Tako izrazita kompaktnost SPE ima številne **pozitivne in negativne posledice**. Ohranitev slovenstva in politične usmeritve **na tako visoki ravni** skozi dolga desetletja je gotovo fenomen, ki je pripomogel **k jasnejšemu oblikovanju narodnostne in osebne identitete mnogih posameznikov**, mnogi so se okoristili **tudi po gospodarski plati**, saj so v primeru denarne krize v skupnosti vedno našli **zatočišče in pomoč**. Predvsem pa je ta skupnost na ta način dokazovala svoje **domoljubje**, ki je po tej logiki nezdržljivo z izdajstvom, ki jim ga (je) očita(l) **del politične, znanstvene, medijske ... javnosti v domovini**.

Obenem pa je bilo tako strogo vrednotenje obnašanja članov tudi odbijajoče. **Mnogi, ki so sodelovanje v duhu slovenstva začutili kot neprostoVOLjno**, so s **skupnostjo popolnoma prekinili in se prepustili vplivom argentinske družbe**.

Skupnost je urejena tako, da ji ne »vlada« posameznik, ampak skupina **»modrecev«**, političnih voditeljev in oblikovalcev javnega mnenja, formalno ali iz **ozadja delujočih v vrhu organizacije Zedinjena Slovenija** oziroma SPE. Glasilo **Zedinjene Slovenije**, ki je obenem tudi nosilec javnega mnenja v skupnosti, je **tednik Svobodna Slovenija**. Mnenje vrha se prek Medorganizacijskega sveta **prenaša na nižje organizacijske enote**, kot so domovi, šola in različne večinoma **kulturne organizacije**, do posameznega člana skupnosti.

Zelo močna je vloga **Cerkve**, natančneje tamkajšnjih slovenskih izseljenskih duhovnikov. Katoliška vera je bila navsezadnje eden od glavnih vzrokov za eksodus in je tudi v izseljenstvu ostala glavni oporni steber ideološke naravnosti. Njeni predstavniki delujejo vzporedno oziroma enotno s političnimi voditelji. O tem priča tudi identičnost vsebine pridig, ki se poleg strogo verske tematike pogosto dotikajo tudi aktualnih dogodkov v argentinski, predvsem pa v slovenski družbi in politiki.

b. Slovenska kulturna akcija (SKA)

Vloga najpomembnejše izseljenske kulturne organizacije **Slovenske kulturne akcije** je nekoliko drugačna. Je ponos te skupnosti, obenem pa poligon, na katerem se – brez nevarnosti za nepričakovano omajanje trdnosti njene politične strukture in usmeritve – križajo mnenja tako razumnikov kot umetnikov, slovenskih političnih izseljencev iz Argentine, pa tudi iz drugih delov sveta, o aktualnih vprašanjih znotraj nje. Skoznjo se v obliki visoko intelektualnih razprav sprošča negativna energija, prečiščuje se »duša« te skupnosti, obenem pa je bila prav SKA tista, ki je imela z domovino – predvsem seveda s kulturniškiimi krogi – vendarle stike.

Zaradi strankarske neopredeljenosti (»pripadala« je zgolj »krščanskemu

pogledu na svet in politični emigraciji») je bila deležna številnih sumničenj in odkritih napadov. Leta 1965 se je v SKA začelo idejno razhajanje, saj del njenih članov ni hotel delovati strankarsko, ampak zgolj »politično«. Leta 1969 je trša, politično bolj nepopustljiva linija, potem ko je izgubila na volitvah na občnem zboru, zapustila SKA, delo pa je nadaljevala nova skupina ljudi (Tine Debeljak, Ladislav Lenček, France Papež...). (Rot 1995, 136)

Zapisi Vinka Brumna v knjigi *Argentinski spisi* (Brumen 1992) ilustrirajo delovanje pisatelja na polju politike znotraj izseljenske skupnosti.

Zanimiv je odstavek o politiki, ki odkrito obračunava s skrajneži znotraj izseljenske skupnosti oziroma z njihovim nekulturnim, v njegovem pojmovanju »nepolitičnim« obnašanjem. Sprva logično ugotavlja, da je »že sam obstoj politične emigracije znak, da je doma nekaj narobe«, nato pa (samo)kritično nadaljuje in ugotavlja, da je »politika težka in odgovorna služba skupnosti; samo zabavljanje in obregovanje ob vse, kar mislijo ali store drugi, je karikatura politike. Odklanjanje in obsojanje nekega stanja, čeprav na vse grlo, tudi še ni politika, vsaj ne politika v visokem, odličnem pomenu besede. Politika je, kadar nismo zadovoljni z danim, znati doseči spremembo. Vedno je obrnjena v prihodnost, ki jo ustvarja; ne rešuje preteklosti. Vsebuje študij danega položaja, predvidevanje nadaljnjega razvoja, iznajdevanje zadovoljivejših možnih rešitev, načrtovanje poti za njihovo doseg in izvršitev načrta ter doseg spremembe, seveda tudi zbiranje, združevanje in pripravo ljudi, ki morejo pomagati k dosegu spremembe. Kadar politika mika razdvajanje, skuša to doseči v nasprotnem taboru, ne v lastnem. Te lastnosti bi morala imeti tudi naša politika, glede na režim v domovini, če hoče biti politika. Ne besed, dejanj potrebujemo. Če režima doma ne moremo zrušiti, bi bilo bolj politično, ko bi skušali med seboj čim popolneje uresničiti vrednote, ki jih komunizem zanika, če bi v sebi gojili vrline, ki jih nasprotniku manjka.« (Brumen 1970, 182–210)

Brumen svari tudi pred negativnimi posledicami pretirane političnosti, politiziranosti skupnosti, ki je vendarle sestavljena iz različnih ljudi z različnimi zanimanji, in piše, da je naloga politike ustvariti enotnost, čvrstost skupnosti navzven, obenem pa mora pustiti znotraj skupnosti elastičnost, različnost. V nasprotnem primeru umre, politika jo zaduši. Obenem pa mora vsaka skupnost (političnih izseljencev) imeti politiko, ne sme je čisto zanemariti. (Brumen 1992, 41, 48)

Pisatelj navaja tri torišča izseljenske politike, ki zajemajo politiko izseljenske skupnosti kot take, njenega razmerja do domovine in do države, v kateri se je skupnost znašla. V okviru prvega se zavzema za boj proti centralizmu, ki se je uveljavil že v času težkih začetkov ob prihodu v Argentino. Nove slovenske soseske so tako ostale »izven« dogajanja v skupnosti, zato namesto da bi sodelovale, včasih raje celo tekmujejo... (Brumen 1970)

Pisatelj meni, da se skupnost ne sme odtrgati od kulturnega življenja domovine, saj bi tako še hitreje izumrla (to poslanstvo je opravljala, in to še počne, SKA – op. Z. Ž.), glede odnosov do novega okolja pa je mnenja, da mora biti skupnost dejavna, opozarjati mora nase. Predvsem slednje je skupnosti po mojem mnenju odlično uspelo, saj uživajo maloštevilni Slovenci v ogromnem

Buenos Airesu ugled delovnih in kulturno ter politično visoko ozaveščenih ljudi, ki so veliko pripomogli k razvoju argentinske države in družbe.¹³

Vinko Brumen svari pred nevarnostmi, ki lahko omajajo predvsem moralno neoporečnost skupnosti. Opozarja na možnost občutka večvrednosti (Brumen 1992, 51–53), s čimer je nedvomno mislil tako odnos do kulturno drugačnih Argentinec (ki jim mnogi argentinski Slovenci še danes zviška pravijo »ta črni« – op. Z. Ž.) kot do predvojnih primorskih priseljencev (z leti, predvsem po slovenski osamosvojitvi, so se stiki sicer precej otoplili, še vedno pa je ostalo bolj ali manj prikrito podcenjevanje zaradi pomanjkljivega znanja slovenščine, pa čeprav je tudi mnogi potomci političnih izseljencev ne obvladajo več v popolnosti – op. Z. Ž.); nevarna sta tudi občutek nezmotljivosti v smislu gesla »kdor ni z nami, je proti nam« in občutek, da bi se svet moral vrniti na točko, kjer je šel na stranpot, v tem primeru že pred letom 1941.

Omenja tudi skušnjava politike kot borbe za oblast in med drugim svari pred »kulturno zatohlostjo« in spodbuja k previdni odprtosti.

O zaprtosti govori tudi Marko Jenšterle: »Slovenska politična emigracija je kulturna, spoštuje drugače razmišljajoče, a obenem v sebi preveč toga v svojih konservativnih stališčih, ne dojemam, da nima več vpliva. . . .SPE je preveč ideološko omejena, zavestno začenja indoktrinirati zelo zgodaj. Tu so pesmice najmlajših, v katerih je čutiti bolečino zaradi oddaljenega in odtujenega doma, tu so risbe domobranskih vojakov, ki v sebi nosijo same pozitivne lastnosti.« Jenšterle v svojih zapiskih iz časov pred slovensko osamosvojitvijo ugotavlja, da ideološka elita SPE preverja morebitne slovenske lutkovne . . . predstave in jih šele nato svetuje (ali ne) svoji mladini. (Jenšterle 1992, 14,15,17)

c. Politična enklava

Slovenska politična emigracija v Argentini je tipična politična emigracija, saj so njeni predstavniki odšli iz domovine iz političnega prepričanja, ki bi ga v primeru, da bi v domovini ostali, ne mogli izražati zaradi totalitarnosti in politične netolerantnosti takratnega režima v Jugoslaviji. Morda pa tudi zato, ker bi bili ob življenje, prav tako zaradi političnega prepričanja in posledično oziroma s tem v zvezi tudi zaradi medvojnega delovanja proti Narodnoosvobodilni vojski in predvsem proti Komunistični partiji. V izseljenski in zgodovinski literaturi je veliko opisov »eksodusa«, množičnega bega domobrancev in civilistov skozi karavanaški predor na avstrijsko Koroško.

Številni izseljenski časopisi in knjige pišejo, da je bilo skoraj 12.000 beguncev iz Avstrije vrnjenih v Jugoslavijo, kjer jih je partizanska vojska konec maja 1945 na skrivaj pobila. Podatki o številkah so različni, odvisni od vira, gotovo pa je šlo za množični poboj. (Žigon 1993, 17,18) Ta zgodovinski trenutek je temeljni

¹³ O tem je govoril argentinski veleposlanik za Slovenijo z Dunaja, o spoštovanju do slovenske izseljenske skupnosti pa pričajo tudi idealni odnosi med državama, temelječi predvsem na velikem vplivu naših izseljencev v Argentini.

postulat idelogije te skupnosti; skozi desetletja je poleg svoje zgodovinske dejanskosti dobil značilnosti legende, mita o mučeništvu in izgnanstvu iz obljubljenega dežele. S tem povezan je tudi mit o vrnitvi domov, ki je bil dolgo za mnoge skoraj tako resničen kot dejstva o begu in poboju.

Kot že omenjeno, je ta skupina ostala vse do slovenske osamosvojitve skoraj popolnoma neprepustna. Obiski iz domovine oziroma s strani nečlanov SPE so bili omejeni oziroma spremljani z veliko mero nezaupanja, saj so se zelo bali delovanja jugoslovanske režimske obveščevalne službe. Iz istega razloga niso imeli nobenih stikov z jugoslovanskim veleposlaništvom, ki je od časa do časa skušalo navezati stik z njimi, predvsem z namenom posega v notranjosti SPE; v glavnem je bila ta skupnost od domovine pozabljena, če ne štejemo ideološkega negativnega vrednotenja v domačih javnih občilih in politiki.¹⁴ Stike je obdržala le s Katoliško cerkvijo na Slovenskem.

V Argentini je bilo v času prihoda slovenske politične emigracije okoli 25.000 Slovencev, ki so v to deželo prišli med svetovnimi vojnami in ki so v nasprotju z novimi priseljenci odobrvali zmago partizanske vojske, predvsem zaradi priključitve Primorske Jugoslaviji. Imeli so dobre stike z jugoslovanskim veleposlaništvom, ki je imelo ob prihodu »političnih« dejavno vlogo pri političnem poučevanju o preteklosti novih priseljencev. Ker so Primorci v Argentino pribežali pred fašizmom in ker so domobranci sodelovali z nemško in italijansko vojsko, so bili za njih logično sovražniki. Podobna čustva so obhajala prišleke, ki so v starih priseljenih videli predvsem »komuniste«, čeprav jih je bilo (tako) politično opredeljenih le majhno število. K temu so nekaj pripomogle tudi jezikovne razlike, saj so se v slovenščini starih priseljencev že poznali vplivi španščine, vidni pa so bili tudi že vplivi asimilacije, delovanja novega sistema vrednot, modelov obnašanja itd.

d. Mit o vrnitvi

Za razliko od predvojne emigracije, je povojna prišla v novo okolje z zavestjo, da se bo kmalu lahko vrnila, saj nihče ni verjel v daljši obstanek levičarskega režima. Tako pričakovanje vrnitve v »obljubljeno deželo« je občutek povezano-

¹⁴ O odnosu do SPE in obratno pričajo poročila jugoslovanskega veleposlaništva v Buenos Airesu, ki odražajo razpoloženje v dnevni politiki SFRJ, pa tudi poročila posameznikov, ki so obiskali slovenske izseljence v Argentini.

»...Že omenjena resolucija Informbiroja je vnesla med slovenske izseljence v Argentini nekaj zmede, katero so izkoristili tudi ubežniki, belogardisti, četniki in ustaši v svoje podle namene. Toda stari izseljenci so vse te različno pobarvane izdajalce svojega naroda kmalu razkrinkali, jih prezirajo in nočejo sprejeti v svoj krog. Kljub njihovemu ostudnemu blatenju nove Jugoslavije so rojaki ostali zvesti svoji rojstni domovini. U. « (Poročilo Slovenski izseljenki matici, Font : Argentina/5-9 ISI ZRC SAZU)

V poročilu veleposlaništva iz leta 1972 je celo poglavje namenjeno sovražni izdajateljski dejavnosti. (Neprijateljska izdavaška djelatnost, v: *Iseljenci iz SFRJ u Republici Argentini, Buenos Aires. 1972, Font: Argentina/1, ISI ZRC SAZU*)

sti še povečal, odnosi med posameznimi člani skupnosti so bili še tesnejši in še močnejša je bila dojemljivost za kulturne vplive okolja. Kot bi bili na ladji, ki se bo kmalu vrnila v domač pristan. To je bil poleg mita o povojnih pobojih v slovenskih gozdovih tudi temeljni mit, ideološka vsebina, vez, ki je skupnost obdržala v tako nespremenjenem stanju.

Odnos do argentinske države je bil sicer vedno korekten in pošten, Slovenci so znali prijeti za delo in hitro so se vključili v vsakdanje poslovno življenje ter bili lojalni člani nove družbe, vendar pa so ohranili vse značilnosti slovenske kulture in ostali za argentinsko nepredušno zaprti.¹⁵

Za slovenstvo so porabili ves prosti čas, doma so govorili izključno slovensko, mlajši so se v veliki večini poročali znotraj skupnosti, njihovi otroci pa so pogosto vse do prihoda v špansko šolo govorili izključno slovensko. Potomci so bili torej izpostavljeni modelu primarne in deloma sekundarne socializacije, prinešenemu iz slovenske kulture, okolje pa jim je nudilo spet drugačne vzorce.

Kljub temu je bil pri večini, celo pri pripadnikih prve generacije, vpliv okolja dovolj močan, da se ob obisku domovine ali celo prihodu za daljšo dobo v Sloveniji težko znajdejo, saj to ni več tista dežela, o kateri so jim pripovedovali starši, ali kakršno so zapustili leta 1945. Mit o vrnitvi se je tako še posebej po padcu »komunizma« oziroma po uveljavitvi večstrankarskega političnega sistema v domovini razblinil. SPE zdaj lahko pozabi nanj, saj zdaj lahko odide, kdor hoče oziroma ima vsaj minimalne gmotne oziroma tehnične pogoje za to (možnost pridobitve delovnega mesta, stanovanja... v Sloveniji), skupne vrnitve, kot je to nekoč storilo Mojzesovo izgnano ljudstvo, pa dokončno ne bo. Po dolgotnem strahu ali celo konkretni prepovedi obiska domovine so politični emigranti zdaj ugotovili, da vrnitev ne bo več mogoča zaradi že navedene izkušnje, pa tudi zaradi praktičnih »tehničnih« težav. Mnogi doma ne poznajo nikogar več, težave imajo s pridobivanjem odvetnega imetja, preselitev nazaj na Staro celino bi pomenila hud denarni zalogaj in tveganje, potomci so zrasli na argentinskih tleh in kljub njihovem izrazitemu slovenstvu je Slovenija zanje vendarle nova domovina.¹⁶

S prihodom večstrankarske demokracije je SPE izgubila glavni motiv, sovražnika, ki ji je dajal energijo, povod za delovanje, za še bolj trmasto vztrajanje. Podobno se je zgodilo tudi pri levo usmerjenih starih izseljencih izpred vojne, saj so nenadoma izgubili zanesljivo oporo, ki jim jo je nudilo jugoslovansko veleposlaništvo, in privilegij gmotne pomoči, prihajajoč predvsem olitična

¹⁵ »...Homogena in zaprta družba, ki se reproducira sama in je eno njenih glavnih načel ravno ohranjenje za vsako ceno. To z drugimi besedami pomeni, da so otroci političnih izseljencev že od rojstva obsojeni na življenje v zaprtem krogu, vsi njihovi poskusi, da bi presegli njegove meje, pa so takoj kaznovani z izobčenjem.« (Jenšterle, Marko. 1991. *Med argentinskimi Slovenci*. Ljubljana: 16)

¹⁶ Dr. Taras Kermauner v trilogiji *Slovenski čudež v Argentini v poglavju o Slovenski politični emigraciji (SPE)* piše: »Doslej so vztrajali predvsem zato, da dokažejo svojo zvestobo narodu; da praktično – dejavno, objektivno, kot rezultat, ne le kot načrt in željo – izdelajo slovensko družbo, kakršno so želeli oblikovati v domovini. Za razliko od komunistične družbe. Namen se jim je posrečil, a zdaj izgublja svoj razlog.« (Kermauner 1992, 11)

skupnost povojnih izseljencev se je znašla v novem položaju tudi glede lastne politične identitete. tiri desetletja so bili namreč tudi formalno predvsem politični emigranti z jasno (politično) črno-belo obarvano identiteto, izraženo v neuničljivi ljubezni do domovine in prav tako neuničljivem nezaupanju, celo sovraštvu do političnega režima doma. Po njegovem razpadu je ostala samo še ljubezen do domovine, ki pa se za veliko večino nikoli ne bo opredmetila v vrnitvi, o kateri so tako dolgo »sanjali«. Nenadoma to ni več »politična emigracija«, razen po izvoru oziroma vzroku izselitve, zaprtost se je izkazala za nepotrebno, saj politične nevarnosti, nekoč občutene celo kot dobesedno fizične, ni več.

Po osamosvojitvi Slovenije

Predvsem po osamosvojitvi Slovenije in spremembi političnega sistema se je SPE vidno odprla do domovine. To je bilo najbolj vidno na številnih slovesnostih v spomin na žrtve povojnega nasilja, na katerih je bilo navzoče tudi izjemno veliko število pripadnikov te izseljenske skupnosti. Začeli so se vrstiti številni zasebni obiski, pa tudi gostovanja kulturnih skupin v Sloveniji in iz Slovenije v Argentini. Prišli so tudi prvi študentje in ostali v Ljubljani nekaj mesecev, let ali za stalno.¹⁷

Po nastopu političnega sistema parlamentarne demokracije je SPE nastopila tudi kot politična pobudnica. To je bila že ves čas, vendar pa ni imela možnosti artikulacije v slovenski javnosti. Zdaj je v Argentini slovenska podružnica SKD, dogodki iz domovine odmevajo močneje, kot v domovini sami, z uporabo sodobnih komunikacijskih sredstev pa je tudi možnost reagiranja in nastopa v slovenski javnosti večja. Tednik Svobodna Slovenija redno povzema članke iz slovenskega tiska, predvsem iz desno usmerjenega dnevnika Slovenec, piše o dogajanju v domovini in ga tudi komentira. SPE danes zahteva isto, kot že desetletja, le da tokrat od konkretnega naslovnika, slovenske države. Gre predvsem za zahtevo po odpravi povojnih krivic v moralnem in gmotnem smislu.¹⁸

¹⁷ V času Jugoslavije so prihajali samo študentje, ki jih je štipendirala Slovenska izseljenska matica, kar pa je bilo za pripadnike SPE politično nesprejemljivo.

¹⁸ SPE zahteva: »...Prenehanje diskriminacije članov SPE kot izdajalcev naroda, obsodba komunistične partije, ki je med vojno in okupacijo zlorabila slovensko željo po svobodi in narodnoosvobodilni boj v svoje revolucionarne namene, priznanje, da je bil slovenski odpor proti komunizmu med drugo svetovno vojno samoobrambno in domoljubno dejanje, pobjo domobrancev in drugih nasprotnikov komunizma naj se razglasi za zločin proti človeštvu, država naj izrazi obžalovanje zaradi nasilja komunistine države in teptanja temeljnih človekovih pravic po končani vojni, razižiše naj povojne in medvojne zločine, razveljavi naj revolucionarne obsodbe, poravnava naj moralno in gmotno škodo, povzročeno med revolucijo in po njej ter zagotovi enake socialne in druge pravice pod enakimi pogoji vsem žrtvam vojne in revolucije, sprejme naj zakone, ki bodo v državi Sloveniji uveljavili pravno državo v skladu z ustavo, konvencijo o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Svet Evrope) in Splošno deklaracijo o človekovih pravicah (ZN)« itd. Besedilo je povzeto z naslovnice Svobodne Slovenije št.

Leto 1990 je bilo za mnoge leto upanja in razočaranja hkrati, saj je prišlo do preobrata, ki pa vendarle ni bil »črno-bel«, ampak so spremembe začele prihajati počasi in se pravzaprav še niso končale. Uveljavljanje parlamentarne demokracije v domovini je SPE pozdravila, vendar »nekateri ne verjamejo, vajeni so okopov, čuječnosti, pred sabo še vidijo starega nasprotnika, poudarjajo vse, kar se še ni spremenilo. Drugi pa nekritično sprejemajo vse, kar pride iz Slovenije.« (Jensterle 1992, 99)

Odprtost do sodanje enklave se kaže tudi na področju šolstva, saj je v Slovenijo prišla lansko poletje na maturantski obisk že peta skupina dijakov srednješolskega tečaja Marko Bajuk iz Buenos Airesa, letos je bila na obisku velika skupina učiteljev, prihodi za daljši čas pa se še kar vrstijo.

Za analizo najnovejših procesov in razvijajočih se vzorcev dogajanja v skupnosti političnih izseljencev v Argentini je temeljnega pomena prav njena političnost. SPE res še ni dosegla, da bi slovenska država na zgodovino pogledala drugače, s pozitivnim obravnavanjem domobranstva in obtožbo komunizma ter s popravo povojnih krivic. Vendar je to edina politična oporna točka, ki lahko skupnost še nekaj časa drži v stanju emocionalne prizadetosti. Pričakovati je zadržan, a pozitiven odziv na uveljavljanje politične pluralne demokracije v domovini in težnjo k narodnostnemu pred političnim. Že zdaj je opaziti občutno zblíževanje tudi z nekdanj pretežno levo usmerjenim Triglavom, klubom, ki se je pred leti skorajda že utopil v jugoslovanstvu in celo v argentinstvu. Nekatere politične razlike seveda ostajajo, vendar pa prevladuje želja po graditvi nove, sveže slovenske identitete med pripadniki mladih generacij.

Skupnost se je torej soočila z resnico, pred katero si je kot taka (ne govorim o posameznikih, ampak o subjektivni misli, ideologiji, idealu celotne skupnosti) morda že nekaj let zatiskala oči in verjela, da se bo zgodil čudež in bo vpliv časa premagan. Zgraditi mora novo identiteto, ki ne bo več temeljila na političnem »mučeništvu« in verjetno tudi ne na katoliški veri (ta vsebuje v tem primeru izrazito politične konotacije), ampak kvečjemu na običajni politični strankarski opredeljenosti. SPE je po skoraj petih desetletjih bivanja v Argentini končno resnično »prispela« tja in zdaj je pričakovati odpiranje tudi v tarejši pripadniki SPE se zavedajo še enega dejstva, ki je hkrati pozitivno in negativno – ves kulturni oziroma inteligenčni potencial je dolga leta ostajal v skupnosti in jo regeneriral, zdaj pa čedalje več intelektualcev, umetnikov itd., skratka »najboljših«, odhaja v Slovenijo. Takemu »outputu«, za samo skupnost gotovo slabemu, že parira nasprotni proces. V Argentini se namreč pojavljajo nove in nove kulturne skupine iz Slovenije, ki v skupnost vnašajo duha nove Slovenije, bistveno drugačne od tiste izpred pol stoletja.

5, 23. februarja 1995, kjer je objavljen poziv državnemu zboru in pristojnim oblastem v Sloveniji, objavljeni pa so tudi podpisi številnih znanih predstavnikov politične emigracije z vsega sveta in znanih osebnosti iz slovenske družbe.

Sklep

Slovenska politična emigracija je fenomen, ki je predvsem s področja socialne antropologije v veliki meri še neraziskan. Vzrok za to tiči v politično zasnovanih težavah, ki so do nedavnega onemogočale stik s to skupnostjo, deloma pa tudi v dolgi odsotnosti oziroma nerazvitosti (politične) antropologije v slovenskem družboslovnem znanstvenem polju.

Na zgodovinsko-političnih vzrokih izselitve razmeroma velikega dela slovenske populacije tik po drugi svetovni vojni temelji celotna politična ideologija, ki je to skupnost obdržala skozi desetletja tako rekoč nespremenjeno. Gre za dva temeljna postulata – mita: množični eksodus nasprotnikov komunistične revolucije ob koncu druge svetovne vojne v Avstrijo ter množični poboj iz begunskih taborišč vrnjenih domobrancev in njihovih bližnjih. Resnični dogodek je skozi desetletja dobil nedotakljivo vlogo izvora SPE (v Argentini), tako kot ima vsak narod svoje mitske junake, mučenike... Drugi je mit o vrnitvi v domovino. Čeprav obrnjen v prihodnost, je posebej v prvi polovici 45- letnega političnega izseljenstva predstavljal gonilo politično najdejavnjšega dela skupnosti. Ta je v jugoslovanskem oziroma slovenskem političnem sistemu imel zunanjšega sovražnika, ki je s svojo negativnostjo legitimiral pozitivnost obstoja te skupnosti in njeno hermetično zaprtost do argentinske skupnosti. Prav zavest o obetajoči se množični vrnitvi je predstavljala temelj ohranjanja slovenstva (vzporedno z dokazovanjem pripadnosti slovenskemu narodu in s tem zanikanjem očitkov o izdajalstvu). SPE se je zelo kmalu po prihodu v Argentino organizirala kot prava mini-država, čeprav brez nekaterih elementov, kot so vojska, policija itd. Posebno močno vlogo so (in še vedno) poleg skupine političnih in organizacijskih voditeljev igrala javna občila in Katoliška cerkev, temelječ na izročilu slovenstva, katoliške vere in s tem povezanega protikomunizma. Stabilnost je temeljila na emocionalni pripadnosti, vsak odklon oziroma pretirano odpiranje argentinski ali še huje socialistični jugoslovanski družbi pa je bil negativno ovrednoten in je lahko povzročil izobčenje.

Po osamosvojitvi Slovenije in prihodu političnega sistema parlamentarne demokracije se je še posebej mit o vrnitvi izgubil, saj teoretično ni več nobenih ovir za vrnitev. Tem bolj so prišle zato do izraza praktične ovire, ki jih je prinesel čas in ki jih prinaša realnost argentinske in slovenske družbe. SPE se je zato znašla pred novo nalogo: na novo mora oblikovati svojo identiteto, vsaj kar se tiče sedanosti. Izgubila je predznak »politična« – to je zdaj le še po izvoru – in ugotovila je, da vrnitev za veliko večino ne bo mogoča in da se bo treba oprijeti drugačnega modela. Pretirana zaprtost bi v novih okoliščinah lahko postala kontraproduktivna in bi privedla do še hitrejšega (notranjega) razpada, kot ga lahko povzroči normalno asimilcijsko delovanje večinske družbe. Skupnost se že močno odpira za sodelovanje s Slovenijo, kar je, kot kaže, edina možna pot.

LITERATURA

- Brumen, Vinko. 1992. Argentinski spisi. Ljubljana: Slovenska matica. (1970). Meddobje, 3. Buenos Aires: Slovenska kulturna akcija.
- Drnovšek, Marjan. 1991. Pot Slovencev na tuje. Ljubljana: Mladika.
- Font: Argentina/1
- Font: Argentina/5-9 (Arhiv Inštituta za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, Ljubljana)
- Jenšterle, Marko. 1992. Med argentinskimi Slovenci. Ljubljana: Karantanija.
- Južnič, Stane. 1987. Sakralizacija in ritualizacija oblasti. Ljubljana: Teorija in praksa, 5-6.
- Kermauner, Taras. 1992. Trilogija Slovenski čudež v Argentini: Predstavitvev SPE. Buenos Aires: Slovenska kulturna akcija.
- Klinar, Peter. 1976. Mednarodne migracije. Maribor: Obzorja.
- Lantis, Margaret. 1987. Two important Roles in Organizations and Communities. Lexington: Human Organization.
- Lewellen, C. Ted. 1992. Political Anthropology – An Introduction. London: Bergin & Garvey.
- Lukšič, Igor. 1990. Volitve kot obred in igra. Ljubljana: ČKZ, 127.
- Rot, Andrej. 1995. Slovenska kulturna akcija: Ob štiridesetletnici kulturne ustanove v zdomstvu, Slovenski izseljenski koledar. Ljubljana: Slovenska izseljenska matica.
- Rot, Andrej. 1992. Dve domovini: Slovenski tisk v Argentini po drugi svetovni vojni. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU.
- Russel, H. Bernard. 1988. Research Methods in Cultural Anthropology. London: Sage Publications.
- Svobodna Slovenija, časnik, Buenos Aires: Zedinjena Slovenija.
- Švent, Rozina. 1994. Dve domovini – Two Homelands 5. tiridesetletnica delovanja Slovenske kulturne akcije. Ljubljana: Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU.
- Vivod, Tine. 1991. Argentina: Gradivo otvoritvenega zasedanja Svetovnega slovenskega kongresa: Razprava na zasedanju SSK v Ljubljani. Ljubljana: SSK.
- Žigon, Zvone. 1993. Problem dvojne identitete slovenskih izseljencev (Diplomska naloga). Ljubljana: FDV.